

Nieuwe ontwikkelingen binnen het opleidingsveld van de Hogere Veiligheidskunde en Arbeidshygiëne

Hogere Veiligheidskundige zoekt verbinding met Arbeidshygiënist

Dat er aan arbeid gezondheidsrisico's kunnen vastzitten, weten we inmiddels. Maar waarom is er zoveel aandacht voor de korte termijn risico's? De lange termijn risico's zijn minder goed te detecteren en wellicht minder spannend voor de media. Maar is verbinding tussen deze twee niet harder nodig dan ooit? Daarom de ondertitel van dit stuk als een contactadvertentie uit de krant. Want wie zoekt zal vinden...

Medio 2006 is een web-enquête gehouden onder ca. 1000 leden van de NVVK (veiligheidskundigen), NVvA (arbeidshygiënist) en de BA&O (arbeids- en organisatiedeskundigen). De resultaten daarvan zijn vastgelegd in het rapport: "Onder druk wordt alles vloeibaar".

Het doel van deze enquête was om te komen tot een visie op de positie van de arboprofessionals in de toekomst. Op basis van die visie zou dan een beroepsprofiel worden opgesteld dan wel worden geactualiseerd. Vervolgens passen de opleidingsinstituten hun curricula aan dit nieuwe of bijgestelde beroepsprofiel aan. Daarna worden de certificatie-eisen bijgesteld.

Inmiddels is de afgelopen anderhalf jaar door een werkgroep hard gewerkt aan het formuleren van het beroepsprofiel en de daarbij behorende kerntaken en competenties en worden de definitieve resultaten dit jaar verwacht.

Uit het gehouden onderzoek bleek dat de verschillende professionals meer van elkaars vakgebieden wilden weten. Zo gaven de veiligheidskundigen aan behoefte te hebben aan meer scholing op het gebied van arbeidshygiëne en omgekeerd de arbeidshygiënist op het gebied van de veiligheidskunde. Hetzelfde gold ook voor de arbeids- en organisatiedeskundigen; zij wilden ook meer scholing op het gebied van veiligheid en arbeidshygiëne.

Overlap in werkvelden

In de werkwijze van de veiligheidskundigen en de arbeidshygiënist zit veel overlap. Beide disciplines kijken naar gevaarsbronnen en of deze in het werk kunnen leiden tot risico's. Beide disciplines maken een inschatting van de grootte van de risico's, gebruiken daarvoor deels dezelfde inschattingmodellen en komen tot verbetermaatregelen in de vorm van een plan van aanpak voor risicoreductie. Bij

het opstellen van het plan van aanpak wordt door beiden gewerkt met de arbeidshygiënische strategie. De arbeidshygiënische strategie geldt voor de aanpak van zeer veel soorten problemen en kenmerkt zich als een effectief model voor risicoreductie wat door alle arboprofessionals gebruikt wordt.

Een verschil tussen de veiligheidskundige en de arbeidshygiënist is dat de veiligheidskundige in het algemeen meer gericht is op risico's die op korte termijn tot gezondheidsletsel of schade kunnen leiden. De arbeidshygiënist is meer gericht op risico's die op langere termijn tot letsel of schade kunnen leiden.

Bij verschillende gevaarsbronnen komen beide aspecten voor: ze kunnen zowel effect op korte als op lange termijn hebben. Zo kunnen bepaalde chemicaliën, bijvoorbeeld 1,4-dioxaan, een direct effect hebben (bijvoorbeeld brand, explosies) als ook op lange termijn schadelijk zijn (schadelijk voor lever en nieren en mogelijk kankerverwekkend).

Bepaalde fysieke belasting kan tot directe klachten leiden, maar ook pas na vele jaren tot bijvoorbeeld chronische rugpijn of spataderen leiden. ▶

Beide disciplines dienen kennis te hebben van soorten gevaarbronnen, van methodes om risico's te onderkennen en te reduceren, van risicomanagementsystemen en van wet- en regelgeving. Naast deze kennis moeten beide disciplines ook beschikken over vaardigheden om hun organisatie te beïnvloeden zodat deze ook daadwerkelijk aan risicoreductie gaan doen. Beide disciplines dienen daartoe bepaalde competenties te hebben en deze voortdurend verder te ontwikkelen. Voor beide disciplines is ook een bepaalde beroepsattitude vereist.

Certificering

Ten aanzien van de certificering van beide disciplines zijn de twee systemen op elkaar afgestemd en grotendeels aan elkaar gelijk gemaakt. Soms zijn daarbij compromisoplossingen gekozen (zoals in ons polderland betaamt). Vroeger konden veiligheidskundigen direct na het behalen van hun HVK-diploma gecertificeerd worden als zij in het verleden al drie jaar werkervaring op veiligheidsgebied hadden opgedaan. Arbeidshygiënisten daarentegen moesten na het behalen van hun di-

Maatschappelijk gezien is er veel aandacht voor het terugdringen van ongevallen op de werkvloer

ploma beginnen met de opbouw van hun drie jaar werkervaring. Als compromis is er voor gekozen dat de opbouw van de werkervaring-jaren begint op de eerste dag van de opleiding.

Opleidingshuis

Op basis van de grote overeenkomst van de werkvelden en de gemeenschappelijke kennis van bepaalde vakgebieden zijn de afgelopen jaren enkele 'opleidingshuizen' getekend. Men gaat uit van een basisprogramma waarin modules voorkomen als:

- Wet- en regelgeving
- Organisatiekennis en adviesvaardigheden
- Risicomanagement
- Algemene veiligheidskunde, arbeidshygiene en arbeids- en organisatiekunde
- Risico-inventarisatie (herkennen, evalueren en beheersen van risico's)

Na het basisprogramma volgt differentiatie in de vakgebieden: veiligheidskunde, arbeidshygiëne en arbeids- en organisatiekunde en mogelijk integrale preventiekunde. Hierbij worden kennis en vaardigheden bereikt tot op certificatie-niveau.

Als derde fase is verdere specialisatie mogelijk, bijvoorbeeld (super)specialist op het gebied van brandveiligheid, geluid, microbiële veiligheid, enz.

Huidige situatie

Geschetste situatie is er nog niet. Wel bestaat er een veelheid aan aparte opleidingsinstituten elk met hun eigen programma: zo zijn er vijf instituten die de HVK-opleiding aanbieden, één voor de meer academische HVK-opleiding, meer dan tien instituten die de MVK-opleiding aanbieden, drie met een arbeidshygiënische opleiding (waarvan één post-hbo en twee universitair), drie instituten met een A&O-opleiding en acht hogescholen die een opleiding Integrale Veiligheidskunde aanbieden. Kortom een groot aanbod, veel

versnippering, met als voordeel dat: veiligheidskunde in de brede zin van het woord een gevestigd begrip is in de onderwijswereld en in de markt.

Aan de certificerende instellingen de schier onmogelijke opgave om in deze brede markt, die deels ook een vechtmart geworden is, de eindniveaus te bewaken en te harmoniseren.

Combinatie-opleiding

Eindelijk is het zover. In het najaar 2012 wordt door PHOV (stichting Post Hoger Onderwijs Veiligheidskunde te Utrecht) een begin gemaakt met de invulling van het eerder genoemde opleidingshuis. In september start een combinatie-opleiding Hogere Veiligheidskunde/Arbeidshygiëne (HVK-AH). Na het volgen van een basisprogramma dat de eerder genoemde gemeenschappelijke modules bevat, kunnen

de cursisten doorstromen naar de specialisatie HVK, dan wel AH, dan wel naar beide. Wanneer beide specialisaties worden gevolgd, is men na afloop zowel Hogere Veiligheidskundige als Arbeidshygiënist. In het werkveld zijn deze combinatie-specialisten beter inzetbaar. Zij hebben immers oog voor zowel de directe effecten als de uitgestelde effecten.

Nadrukkelijk is het A&O-deel nog niet in alle breedte meegenomen, dat kan in een volgende ronde. Wel zitten in de gecombineerde opleiding, zoals dat nu ook in de enkelvoudige opleidingen zit, een of twee modules adviesvaardigheden en organisatiekennis. Daarbij is ruimschoots aandacht voor organisatorische en gedragselementen.

Nieuwe kansen voor professionals

De nieuwe combinatieopleiding biedt mogelijkheden voor bestaande veiligheidskundigen en arbeidshygiënisten.

Arbeidshygiënisten die HVK'er willen worden hoeven daartoe niet de gehele HVK-opleiding te volgen. Dit omdat zij al veel kennis hebben van de gemeenschappelijke onderwerpen zoals wet- en regelgeving, risicomanagement enz. (zie de opsomming van het vakkenpakket in het basisprogramma) en daardoor met een veel korter (en goedkoper) traject de aanvullende kennis kunnen verkrijgen. Zij kunnen (als zogenaamde zij-instromers) alleen de specialisatie Veiligheidskunde volgen.

Auteur

Wim van Alphen
HVK'er en arbeidshygiënist

Omgekeerd geldt dit ook voor HVK'ers die daarnaast arbeidshygiënist willen worden: zij volgen alleen de specialisatie Arbeidshygiëne. Hiermee wordt bereikt dat invulling wordt gegeven aan de eerder aangegeven wensen vanuit de beroepsbeoefenaren (zie het eerder genoemde rapport "Onder druk wordt alles vloeibaar"). Direct voordeel voor het werkveld is dat breder opgeleide mensen die beide specialisaties beheersen, op de markt komen.

Passend in de huidige tijd

Eerste voorbeeld

In veel chemische en petrochemische bedrijven zijn HVK-ers werkzaam. Deze hebben een sterke focus op veiligheid. In toenemende mate worden deze bedrijven geconfronteerd met de verplichtingen vanuit REACH waarin rekening gehouden moet gaan worden met de blootstellingsscenario's zoals deze in de extended Safety Data Sheets (ext SDS) zijn beschreven. De veiligheidskundigen hebben daartoe meer arbeidshygiënische kennis nodig. Door het volgen van bovengenoemde combi-opleiding kan in deze behoefte worden voorzien.

Dit kan een groter gevolg hebben. Maatschappelijk is er heel veel aandacht voor het terugdringen van de directe effecten: ongevallen. Talloze voorlichtings- en stimuleringsprojecten vanuit de overheid zijn hierop gericht. Natuurlijk verdient het terugdringen van ongevallen aandacht; jaarlijks zijn er in Nederland ca. 220.000 ongevallen en overlijden daardoor ca. 80 werknemers.

Maar feitelijk leiden er veel meer mensen aan de uitgestelde gezondheidseffecten en gaan daar veel meer mensen aan dood (jaarlijks ruim 3000) dan door ongevallen. Alleen dat gebeurt meer diffuus (soms pas na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd) en is daardoor minder zichtbaar en komt als gevolg daarvan minder in de publieke en politieke belangstelling. Mogelijk worden met het opschuiven van de pensioengerechtigde leeftijd deze lange-termijn-gevolgen meer zichtbaar tijdens het werkzame leven.

Wanneer arboprofessionals door de combinatieopleiding daardoor ook meer aandacht krijgen voor deze uitgestelde gezondheidseffecten, kan dit alleen maar positief werken op de aandacht hiervoor.

Tweede voorbeeld

Terwijl vroeger de arbodienstverlening grotendeels door volwaardige arbodiensten werd gedaan waarin alle vier de zogenaamde kerndeskundigen (HVK-er, arbeidshygiënist, arbeids- en organisatiedeskundige en bedrijfsarts) zitten en deze alle vier ook gecertificeerd dienen te zijn, is de betekenis van de arbodiensten enigszins teruggedrongen in het kader van de deregulering (maatwerkregeling en vangnetregeling). Bedrijven hoeven niet per se een eigen arbodienst te 'hebben' of een contract met een externe arbodienst te hebben. Wel moet er een relatie met een bedrijfsarts bestaan en moeten bedrijven (afhankelijk van hun omvang) hun risico-inventarisaties laten toetsen door een van de vier gecertificeerde kerndeskundigen. Deze kijkt daar meestal vanuit zijn/haar eigen blik en professie naar. De toetsing is daardoor veel minder breed dan voorheen toen nog alle vier de kerndeskundigen daar 'hun zegje over moesten doen'. Met een combinatie-professionaal veiligheidskunde en arbeidshygiëne wordt die toetsing weer breder omdat dan naar en vanuit een breder spectrum wordt gekeken.

Derde voorbeeld: IVK

De nieuwe combi-opleiding biedt meer kansen voor diegenen die een hbo-opleiding Integrale Veiligheid (IV) of Integrale veiligheidskunde (IVK) hebben gevolgd. Momenteel wordt op acht verschillende hogescholen de opleiding IV of IVK aangeboden. Ervaren wordt dat de opleiding een zeer brede basis heeft en erg breed bestuurlijk is georiënteerd. Echter zo breed dat daardoor enige vorm van specialisme en diepgang wordt gemist, waardoor een aantal afgestudeerden grote moeite heeft een baan te vinden. De combinatie-opleiding biedt de mogelijkheid voor hen, afhankelijk van hun vakkenpakket, slechts een deel van het basisprogramma en aanvullend een van beide of beide specialisaties te volgen en daardoor veel grotere marktkansen te krijgen.

Ook op middelbaar niveau een opleiding Arbeidshygiëne

Tot voor kort bestond er nog geen arbeidshygiënische opleiding op middelbaar niveau. Veel Middelbaar veiligheidskundigen (MVK-ers) doen het arbeidshygiënische werk er maar wat bij, maar beschikken soms niet over voldoende deskundigheid op dit gebied. Dit kan in de praktijk leiden tot het niet herkennen van specifieke gevaren, verkeerde inschattingen van risico's en bijgevolg mogelijk verkeerde adviezen. Daardoor blijven risico's soms bestaan of kunnen bedrijven met te hoge kosten worden opgezadeld wanneer onnodige maatregelen worden genomen.

Om dit te voorkómen begint de PHOV in samenwerking met Muopo en in afstemming met de beroepsgroep NVvA, een opleiding Middelbare Arbeidshygiëne (MAH). In deze opleiding is direct in navolging van bovenstaande, gekozen voor een combinatieopleiding: een MVK-MAH-opleiding. Dit biedt de reeds eerder opgeleide MVK-ers de mogelijkheid alleen de specialisatie MAH te volgen. Een groot bijkomend voordeel van de combinatie-opleiding op middelbaar niveau is dat hiermee de arbeidshygiënische problematiek op meerdere niveaus wordt herkend en dat naamsbekendheid van het vak 'arbeidshygiëne' vergroot wordt. Tevens kan vervolgens een aantal kandidaten doorstromen naar de post-HBO-opleiding Arbeidshygiëne (of de combi-opleiding HVK-AH).

Slotopmerking

Het uiteindelijke product van de combinatieopleidingen is dat er professionals worden afgeleverd die met een veel bredere blik kijken naar de arbeidsrisico's zonder dat dit tot verflakking heeft geleid, omdat zij een synergie van twee specialismen bezitten.

Samenvatting

Dat er aan arbeid risico's kleven, weten we allemaal. Deze zijn veelal te verdelen in lange (bijv. vormen van kanker na jarenlange blootstelling aan toxische stoffen) en korte termijn (ongevallen) risico's. Deze laatste krijgen echter vaker de aandacht. Maar de lange termijn risico's zijn vaak ernstiger en zorgen voor meer gezondheidsletsel. Daarom is het tijd dat de verschillende professionals (Veiligheidskundigen en Arbeidshygiënisten) meer gaan samenwerken en leren van elkaar. Dit kan nu bij PHOV!

PHOV biedt verkorte programma's aan voor reeds opgeleide professionals en zo hoeft scholing niet heel veel tijd te kosten. Maar de gehele opleiding is natuurlijk ook te volgen. Wil jij ook een rol spelen bij het terugdringen van arbeidsgerelateerde ongevallen en ziekten, dan is dit jouw kans! Kijk op www.phov.nl